

Article Arrival Date**28.04.2025****Article Published Date****20.06.2025****EĞİTİMİN YERİNDEN YÖNETİMİ: YÖNETİCİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME****DECENTRALIZATION OF EDUCATION: A STUDY ON THE VIEWS OF
ADMINISTRATORS AND TEACHERS****Mahmut AKHAN**Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Karacaören İlkokulu, 0000-0002-5686-177X**Özet**

Bu çalışma, Türkiye’de eğitimin yerinden yönetimine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini incelemektedir. Araştırma, Ankara ilinde görev yapan 60 yönetici ve 480 öğretmenden oluşan bir örneklemle gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli kullanılan çalışmada, Eğitim Yönetiminde Yerelleşme Ölçeği ile veri toplanmış ve SPSS programı ile analiz edilmiştir. Bulgular, okul yöneticileri ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yerinden yönetimin eğitim sisteminde bürokrasiyi azaltacağına, karar alma süreçlerini hızlandıracağına ve yerel ihtiyaçlara daha iyi cevap vereceğine inandığını göstermektedir. Ancak, yerinden yönetimin bölgesel eşitsizlikleri artırabileceği ve yerel çıkar gruplarının etkisini güçlendirebileceği yönünde çekinceler de bulunmaktadır. Ayrıca, cinsiyet, unvan, eğitim durumu ve kıdem değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiş, ancak okul türüne göre farklılıklar gözlemlenmiştir. Çalışma, Türkiye’de eğitimin daha etkin yönetilmesi için yerinden yönetim modelinin dikkatle planlanması ve bölgesel eşitsizlikleri gidermeye yönelik önlemler alınması gerektiğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitimin Yerinden Yönetimi, Eğitim Yönetimi, Yerelleşme, Eğitim Politikaları, Türkiye

Abstract

This study examines the views of school administrators and teachers on the decentralization of education in Turkey. The research was conducted with a sample of 60 administrators and 480 teachers working in public schools in Ankara. The study employed a survey model and collected data through the Education Decentralization Scale, analyzed using SPSS software. Findings indicate that a majority of administrators and teachers believe that decentralization in education will reduce bureaucracy, speed up decision-making processes, and better address local needs. However, concerns were also raised about the potential for regional disparities and the increasing influence of local interest groups. Moreover, while no significant differences were found based on gender, title, educational background, or seniority, differences were observed based on the type of school. The study suggests that for a more effective education system in Turkey, the decentralization model should be carefully planned, with measures taken to mitigate regional inequalities.

Keywords: Decentralization of Education, Educational Administration, Localization, Education Policies, Turkey

1.Giriş

Eğitim yönetimi, toplumsal yapıların değişimine bağlı olarak sürekli dönüşüm geçiren bir alandır. Merkezden yönetim anlayışının getirdiği bürokratik yapı, karar alma süreçlerinde katılımcılığı azaltmakta ve eğitimin etkin yönetilmesini zorlaştırmaktadır (Bucak, 2000). Bu nedenle, özellikle büyük ve sosyoekonomik açıdan farklılık gösteren ülkelerde yerinden yönetim modeli, eğitimin daha verimli ve etkili yürütülmesi için bir alternatif olarak tartışılmaktadır (Atasayar, 2005). Türkiye’de eğitimin yönetimi, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) çatısı altında merkeziyetçi bir yapı ile sürdürülmekte olup, tüm kararlar ve politikalar merkezi otorite tarafından belirlenmektedir (Gözler & Kaplan, 2014). Ancak bu yapı, yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesine, aşırı bürokrasiye ve kırtasiyeciliğe yol açmaktadır (Çoker, 1993).

Yerinden yönetim, yetkinin merkezden yerel birimlere devredilerek karar alma süreçlerinin hızlandırılması ve hizmetlerin yerel ihtiyaçlara göre şekillendirilmesi anlamına gelmektedir (Eryılmaz, 2006). Gelişmiş ülkelerde eğitim sistemleri genellikle yerinden yönetim modeli ile şekillendirilmiş olup, ABD, Almanya, Japonya gibi ülkelerde eğitim hizmetleri yerel yönetimlerin doğrudan sorumluluğunda yürütülmektedir (Taşçı, 2008). Bu sistem, eğitimin esnek, katılımcı ve hesap verebilir bir yapıya kavuşmasını sağlamaktadır (Şişman & Turan, 2003). Türkiye’de ise eğitim hizmetlerinin merkezden yürütülmesi, farklı bölgelerde yaşayan öğrencilerin eşit eğitim imkanlarına ulaşmasını sağlamayı amaçlamakla birlikte, yerel ihtiyaçlara yeterince yanıt veremediği için eleştirilmektedir (Dikici, 2004).

Eğitimin yerinden yönetimi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar, bu modelin eğitimde bürokrasiyi azaltacağını, yerel düzeyde hızlı ve etkin kararlar alınmasını sağlayacağını ve yönetici-öğretmenlerin sürece daha fazla dahil olacağını öne sürmektedir (Korkmaz, 2009). Ancak bu modelin bölgesel farklılıkları artırabileceği, yerel yönetimlerin mali yetersizlikler nedeniyle eğitim hizmetlerini sürdürememe riski taşıdığı ve yerel baskı gruplarının eğitime müdahale edebileceği gibi eleştiriler de bulunmaktadır (Gülşen, 2005). Özellikle Türkiye gibi coğrafi, ekonomik ve kültürel çeşitliliğin yüksek olduğu ülkelerde, eğitimin yerinden yönetimine geçiş sürecinde dikkatli bir planlama yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Gözler & Kaplan, 2014).

Bu çalışma, eğitimin yerinden yönetimine ilişkin olarak okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, yönetici ve öğretmenlerin eğitimin yerinden yönetimi konusundaki tutumları, olası avantajlar ve dezavantajlara ilişkin değerlendirmeleri ele alınacaktır. Ayrıca, katılımcıların cinsiyet, unvan, eğitim durumu ve kıdem gibi değişkenler açısından farklı görüşlere sahip olup olmadıkları da araştırılacaktır. Araştırma, Ankara ilinde görev yapan yöneticiler ve öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiş olup, yerinden yönetimin eğitim sistemi üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik önemli bulgular sunmayı hedeflemektedir.

2.Yöntem

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem, çalışma evreni ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

2.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, belirli bir zaman dilimi içinde, bir grup bireyin belirli özelliklerini, görüşlerini veya tutumlarını betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2005). Bu bağlamda, çalışmada okul yöneticileri ve öğretmenlerin eğitimin yerinden yönetimi hakkındaki görüşleri incelenmiş, belirli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir.

2.2.Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara ilinde bulunan resmi temel eğitim kurumlarında (okul öncesi, ilkokul ve ortaokul) görev yapan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Ancak, evrenin tamamına ulaşmanın maliyet ve zaman açısından sınırlılıklar getirmesi nedeniyle oransız küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Karasar, 2005).

Örneklem, Ankara'nın Akyurt, Çankaya, Çubuk, Haymana ve Pursaklar ilçelerinde görev yapan 60 yönetici ve 480 öğretmen olmak üzere toplam 540 katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklem seçiminde, evrenin temsil gücünü artırmak amacıyla farklı sosyoekonomik yapılara sahip ilçeler seçilmiştir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004).

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, Korkmaz (2010) tarafından geliştirilen "Eğitim Yönetiminde Yerelleşme Ölçeği" ile toplanmıştır. Ölçek, 4 kişisel bilgi sorusu ve 6 faktörden oluşan toplam 46 maddelik Likert tipi sorulardan meydana gelmektedir.

Ölçekte yer alan faktörler şu şekildedir:

- Eğitimin yerinden yönetimine ilişkin genel görüşler (18 madde)
- İnsan kaynakları yönetimi (6 madde)
- Öğrenci hizmetlerinin yönetimi (5 madde)
- Eğitim programlarının yönetimi (5 madde)
- Genel hizmetlerin yönetimi (5 madde)
- Bütçe yönetimi (7 madde)

Ölçekte yer alan maddeler "Hiç katılmıyorum (1)" ile "Tamamen katılıyorum (5)" arasında değişen 5'li Likert tipi ölçek ile değerlendirilmiştir.

Güvenirlilik ve Geçerlik Analizi

Ölçeğin güvenirliği, Cronbach Alpha (α) katsayısı ile test edilmiştir. Ölçeğin genel güvenirlik katsayısı 0.856 olarak hesaplanmıştır. Alt faktörlere ait güvenirlik katsayıları ise şu şekildedir:

- Eğitimin yerinden yönetimine ilişkin görüşler: 0.816
- İnsan kaynakları yönetimi: 0.626
- Öğrenci hizmetleri yönetimi: 0.733
- Eğitim programları yönetimi: 0.775
- Genel hizmetler yönetimi: 0.632
- Bütçe yönetimi: 0.719

0.70 ve üzeri güvenirlik katsayısı yüksek olarak değerlendirildiğinden, ölçeğin genel olarak güvenilir olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2002).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) hesaplamaları yapılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmaktadır. Bulgular, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda demografik veriler, eğitimin yerinden yönetimine ilişkin genel görüşler, alt boyutlar (insan kaynakları, mali işler, öğrenci işleri, genel hizmetler) ve değişkenler arasındaki farklılıklar çerçevesinde ele alınmıştır.

Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan 60 yönetici ve 480 öğretmene ait demografik veriler analiz edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet, unvan, okul türü, eğitim durumu ve kıdem yılı değişkenleri açısından dağılımları aşağıda özetlenmiştir:

Cinsiyet Dağılımı: Katılımcıların %58'i kadın, %42'si erkek öğretmen ve yöneticilerden oluşmaktadır.

Unvan Dağılımı: %11'i yönetici, %89'u öğretmen olarak görev yapmaktadır.

Okul Türüne Göre Dağılım: %40'ı ilkokul, %35'i ortaokul, %25'i okul öncesi kurumlarda görev yapmaktadır.

Eğitim Durumu: %65'i lisans, %35'i yüksek lisans mezunudur.

Kıdem Yılı: Katılımcıların %30'u 1-5 yıl, %35'i 6-10 yıl, %20'si 11-15 yıl, %15'i 16 yıl ve üzeri deneyime sahiptir.

Eğitimin Yerinden Yönetimine İlişkin Genel Görüşler

Katılımcılara, eğitimin yerinden yönetimi konusunda bürokrasi, karar alma süreçleri, verimlilik ve yerel ihtiyaçlara uygunluk gibi temel konularda sorular yöneltilmiştir. Bulgular aşağıda özetlenmiştir:

Katılımcıların %75'i, yerinden yönetimin eğitimin etkinliğini artıracığını belirtmiştir.

%68'i, eğitimin yerinden yönetilmesi durumunda kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin azalacağını düşünmektedir.

%62'si, yerel yönetimlerin eğitimle ilgili karar alma süreçlerine daha fazla dahil olması gerektiğini ifade etmiştir.

%55'i, yerinden yönetimin eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir.

%48'i, merkezi yönetimin bazı temel konularda (müfredat, öğretmen atamaları vb.) yetkisini koruması gerektiğini savunmuştur.

Bu bulgular, yerinden yönetimin eğitim sistemi açısından olumlu etkileri olabileceğini ancak bölgesel eşitsizliklerin artabileceği yönünde endişeler bulunduğunu göstermektedir (Korkmaz, 2010).

Eğitimin Yerinden Yönetiminin Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada, eğitimin yerinden yönetimi dört temel boyutta incelenmiştir: İnsan kaynakları yönetimi, mali işler, öğrenci işleri ve genel hizmetler.

3.1. İnsan Kaynaklarının Yerinden Yönetimi

%60'ı, öğretmen atamalarının yerel yönetimler tarafından yapılmasının eğitime esnekliği artıracığını düşünmektedir.

%52'si, merkezi yönetimin öğretmen atamalarında kontrolü tamamen bırakmaması gerektiğini belirtmiştir.

%58'i, okul yöneticilerinin seçim sürecinde yerel yönetimlerin daha fazla rol üstlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bu sonuçlar, öğretmen ve yöneticilerin yerinden yönetimi desteklediğini, ancak tamamen yerel düzeye devredilmesi konusunda çekinceleri olduğunu göstermektedir (Gülşen, 2005).

3.2. Mali İşlerin Yerinden Yönetimi

%65'i, okullara ayrılan bütçenin yerel yönetimler tarafından belirlenmesi gerektiğini

savunmuştur.

%50'si, merkezi yönetimin mali denetimi elinde tutmasının mali istikrar açısından gerekli olduğunu belirtmiştir.

%45'i, yerinden yönetimin eğitim finansmanı açısından okullar arasında dengesizliğe yol açabileceğini düşünmektedir.

Bu bulgular, yerel yönetimlerin eğitim bütçesi konusunda daha fazla yetkiye sahip olması gerektiğini ancak mali kontrol mekanizmalarının korunmasının önemli olduğunu göstermektedir (Taşçı, 2008).

3.3. Öğrenci İşlerinin Yerinden Yönetimi

%70'i, öğrenci bursları, ulaşım ve yemek gibi hizmetlerin yerel yönetimler tarafından planlanmasının öğrencilere daha hızlı ve etkin destek sağlayacağını düşünmektedir.

%55'i, merkezi yönetimin öğrenci yerleştirme süreçlerini kontrol etmesi gerektiğini belirtmiştir.

%50'si, yerel yönetimlerin öğrencilere yönelik sosyal hizmetleri artırması gerektiğini savunmuştur.

Bu bulgular, öğrencilere yönelik hizmetlerin yerinden yönetilmesinin, eğitime erişimi artırabileceğini ancak yerel yönetimlerin kapasitelerinin bu süreçte kritik rol oynayacağını göstermektedir (Dikici, 2004).

3.4. Genel Hizmetlerin Yerinden Yönetimi

%68'i, okulların fiziki altyapısının yerel yönetimler tarafından yönetilmesi gerektiğini savunmuştur.

%55'i, okul güvenliği ve bakım hizmetlerinin yerinden yönetimin bir parçası olması gerektiğini düşünmektedir.

%50'si, yerinden yönetimin okul binalarının bakım-onarım süreçlerini hızlandıracağını ifade etmiştir.

Bu sonuçlar, yerel yönetimlerin okul fiziki altyapı hizmetlerinde daha etkin rol almasının, süreci hızlandırabileceğini ancak kaynak dağılımında dengesizlikler yaratabileceğini göstermektedir (Gözler & Kaplan, 2014).

Yönetici ve Öğretmen Görüşleri Arasındaki Farklılıklar;

Araştırmada, yönetici ve öğretmenlerin eğitimin yerinden yönetimine ilişkin görüşleri arasında farklılık olup olmadığı Mann-Whitney U testi ve bağımsız gruplar t-testi ile analiz edilmiştir.

Yöneticiler, öğretmenlere kıyasla yerinden yönetimi daha fazla desteklemektedir ($p < 0.05$).

İlkokulda görev yapan öğretmenler, ortaokul öğretmenlerine göre yerinden yönetimi daha olumlu değerlendirmektedir ($p < 0.05$).

Cinsiyet, eğitim durumu ve kıdem açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Bu sonuçlar, yöneticilerin yerinden yönetimi daha fazla desteklediğini ancak öğretmenlerin bu konuda daha temkinli yaklaştığını göstermektedir (Şişman & Turan, 2003).

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bulguları, eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin eğitimin yerinden yönetimi konusunda genel olarak olumlu görüşlere sahip olduklarını ancak bazı çekinceler taşıdıklarını ortaya koymuştur. Öncelikle, katılımcılar eğitimin yerinden yönetiminin bürokrasiyi azaltacağı, karar alma süreçlerini hızlandıracağı ve yerel ihtiyaçlara daha iyi yanıt vereceği görüşündedir.

Bu bulgu, Şişman ve Turan (2003) tarafından yapılan çalışmalarda yerinden yönetimin katılımcılığı artıracığı ve yönetimde esneklik sağlayacağı yönündeki tespitleriyle örtüşmektedir.

Ancak, yerinden yönetimin potansiyel risklerine yönelik belirgin çekinceler de bulunmaktadır. Katılımcıların önemli bir kısmı, yerel yönetimlerin eğitimde daha fazla söz sahibi olması gerektiğini savunsa da, bölgesel eşitsizliklerin artabileceği konusunda endişelidir. Taşçı (2008) bu durumu, yerel yönetimlerin mali ve idari kapasitelerinin farklılık göstermesi nedeniyle merkezi yönetimin denetleyici rolünün devam etmesi gerektiği şeklinde değerlendirmektedir.

Eğitimin yerinden yönetimine ilişkin insan kaynakları boyutu incelendiğinde, katılımcıların öğretmen atamalarının yerel yönetimlere devredilmesine temkinli yaklaştıkları görülmüştür. Gözler ve Kaplan (2014), öğretmen atamalarının yerel yönetimlere devredilmesi durumunda siyasi etkilerin artabileceği ve eğitimde tarafsızlığın zarar görebileceği konusunda benzer bir tespit yapmaktadır. Bu çalışma da benzer şekilde, öğretmen atamalarının tamamen yerel yönetimlere bırakılmasının eğitim kalitesini olumsuz etkileyebileceğini ortaya koymuştur.

Mali yönetim açısından, okullara ayrılan bütçenin yerel yönetimler tarafından belirlenmesi gerektiği görüşü baskın olsa da, merkezi yönetimin mali denetiminin sürmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu sonuçlar, yerinden yönetimin bütçe yönetimi açısından daha verimli olabileceğini ancak denetim mekanizmalarının korunması gerektiğini savunan Dikici (2004) ve Eryılmaz (2006) çalışmalarını desteklemektedir.

Araştırmada cinsiyet, eğitim durumu ve kıdem gibi değişkenler açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir, ancak yöneticilerin öğretmenlere kıyasla yerinden yönetimi daha fazla desteklediği görülmüştür. Benzer şekilde, ilkökul öğretmenleri, ortaokul öğretmenlerine kıyasla yerinden yönetimi daha olumlu değerlendirmiştir. Bu bulgular, yerinden yönetimin farklı kademelerdeki eğitim çalışanları tarafından farklı şekillerde algılanabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak; Bu araştırma, eğitimin yerinden yönetimine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini incelemeyi ve belirli değişkenlere göre farklılıkları analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Eğitim yöneticileri ve öğretmenler, eğitimin yerinden yönetiminin bürokrasiyi azaltacağını, karar alma süreçlerini hızlandıracağını ve eğitimi daha etkili hale getireceğini düşünmektedir.
- Öğretmen atamalarının ve eğitim programlarının merkeziyetçi yapıda kalması gerektiği yönünde görüş birliği vardır.
- Mali işlerin yerel yönetimlere devredilmesi konusunda destek bulunmakla birlikte, merkezi denetimin devam etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.
- Yerinden yönetimin, eğitimde fırsat eşitliği ve bölgesel farklılıklar açısından yeni sorunlar yaratabileceğine dair kaygılar bulunmaktadır.
- Yöneticiler, öğretmenlere kıyasla yerinden yönetimi daha fazla desteklemektedir.

Bu sonuçlar, eğitimin yerinden yönetimine geçiş sürecinin dikkatli bir şekilde planlanması gerektiğini göstermektedir. Yerinden yönetimin başarılı olabilmesi için bölgesel farklılıkların dikkate alınması, mali denetim mekanizmalarının korunması ve öğretmen atamalarında liyakatin ön planda tutulması önem arz etmektedir.

Öneriler; araştırma sonuçları, eğitimin yerinden yönetiminin uygulanabilirliği konusunda dikkatli bir planlama yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, öğretmen atamalarının tamamen yerel yönetimlere bırakılması yerine, merkezi yönetim tarafından belirlenen standartlar doğrultusunda bölgesel eğitim komisyonları aracılığıyla gerçekleştirilmesi, sürecin daha adil ve liyakate dayalı yürütülmesini sağlayabilir. Ayrıca,

okulların mali yönetiminin yerel yönetimlere devredilmesi planlanırken, merkezi denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve bütçe kullanımında hesap verebilirlik ilkesinin korunması büyük önem taşımaktadır. Eğitimde bölgesel eşitsizliklerin önüne geçebilmek adına, yerel yönetimlerin kapasitelerine göre merkezi bütçeden dengeleyici destek mekanizmaları oluşturulması gerekmektedir. Böylece, kaynakların yalnızca güçlü yerel yönetimlerin lehine değil, tüm bölgelerde dengeli bir şekilde dağıtılması sağlanabilir. Yerinden yönetim sürecinin başarıya ulaşması için eğitim çalışanlarının karar alma süreçlerine aktif katılımının teşvik edilmesi, özellikle okul yöneticileri ve öğretmenlerin yönetim sürecinde daha etkin roller üstlenmesini mümkün kılacaktır. Son olarak, yerel yönetimlerin eğitim planlamasında daha yetkin olabilmesi için, yöneticilere eğitim yönetimi ve finansmanı konularında hizmet içi eğitimler verilmesi gerekmektedir. Bu sayede, yerinden yönetim modelinin getirdiği sorumlulukları taşıyabilecek, eğitim süreçlerini daha etkili bir şekilde yönlendirebilecek uzman bir yönetim kadrosu oluşturulabilir.

5. Kaynakça

- Bucak, S. (2000). *Kamu yönetimi: Merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilkeleri*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Çoker, F. (1993). *Türkiye’de kamu hizmetlerinin merkezden ve yerinden yönetimi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Dikici, A. (2004). *Eğitim yönetiminde yerelleşme ve Türkiye için bir model önerisi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2006). *Kamu yönetimi: Düzen ve değişim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gözler, K., & Kaplan, G. (2014). *Türk kamu yönetimi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gülşen, M. (2005). *Eğitim yönetiminde yerinden yönetim uygulamalarının değerlendirilmesi: Türkiye ve dünya örnekleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Korkmaz, C. (2009). *Eğitim yönetiminde yerelleşme: Türkiye’de uygulanabilirlik analizleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, C. (2010). *Eğitim yönetiminde yerelleşme ölçeği geliştirme çalışması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Şişman, M., & Turan, S. (2003). *Eğitim yönetimi: Teori ve uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Taşçı, M. (2008). *Merkeziyetçilikten yerinden yönetime geçiş: Eğitim yönetiminde reform arayışları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.